

Příloha k protokolu o SZZ č.

Jméno: **Bc. Lenka Bardová**

Vysoká škola: FF JU v Českých Budějovicích
Ústav bohemistiky

Obor: Literárně-historická studia

Datum odevzdání posudku: 16. 6. 2014

Recenzent diplomové práce:

Mgr. Denis Ciporanov, Ph.D.

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

CENY A OCENĚNÍ JAKO MYSTIFIKAČNÍ NÁSTROJ KULTURNÍCH HODNOT

.....

Lenka Bardová se ve své diplomové práci zabývá problematikou cen a ocenění, která má nespornou relevanci pro teorii umění a estetiku, především pak pro pochopení fungování jednoho z důležitých aktérů světa (pole) umění. Téma se rozepíná na pozadí složité sítě lidské institucionalizované kulturní praxe a tazatele nutí dotknout se otázek povahy aktu hodnocení (procesualita, objektivita, vztah k normě), jeho předmětu (akce, postoj, dílo), statusu umělce a oceňovatele, atp., stejně jako sociálně-ekonomického rozměru ceny a oceňování. V souvislosti se zvoleným tématem se Lenka Bardová rozhodla využít těch estetických (filosofických a sociologických) koncepcí, které přispívají k pochopení fundamentálních problémů hodnoty a hodnocení (Mukařovský), struktury „artworldu“ či uměleckého pole produkce (Dickie a Bourdieu), otázky objektivity a subjektivity v procesu hodnocení (Mukařovský) a problematice jeho kontextu a relevance (Walton). Dotýká se ovšem i kulturně-antropologických koncepcí soutěžení jakožto herního projevu lidské kultury (Huitzinga).

Historická část práce, tvořící významný podíl textu, představuje dějiny soutěží, cen a oceňování od antiky až po dvacáté století. Větší prostor pak Bardová věnuje Nobelově ceně jakožto přelomové události ve zmíněných dějinách (nadžánrová a nadnárodní povaha ceny). Po podrobné a vyčerpávající přehlídce rozličných cen a s nimi spojených festivalů následuje analýza ústředního konceptu „cena“. Autorka zkoumá etymologii pojmu odkazující k jeho klíčovému (a možná leckdy nezjevnému) ekonomickému významu, který později podrobněji tematizuje prostřednictvím Bourdiea (cena za „něco“, tedy směna), ale neopomíjí ani význam ceny jakožto „daru“ (symbolická hodnota, viz zmíněný rozdíl mezi symbolickou a ekonomickou hodnotou stuhy či vavřínu). V další z podkapitol se zamýšlí např. nad vztahem mezi hrou a vítězstvím. V kontextu problematiky „hry“, která se spolu s Huitzinghou ukazuje jako „ceně“ nadřazený pojem, jenž předpokládá i její „agonální“ formy, zde vyvstává především palčivá otázka, jaké je místo soutěživosti, cen a vítězství vzhledem k takzvané autonomní a nezainteresované hře jménem umělecká tvorba. Na pozadí faktu rapidního nárůstu počtu cen si v oddíle C své práce dává autorka za úkol zkoumat faktory, které toto množství a jeho nárůst - jakožto i hodnotu konkrétní ceny - ovlivňují (tradice, role masmédií). Nepříliš odborně zde působí nadužívání slovníku spisovné češtiny, který slouží jako hlavní referenční materiál pro expozici úzu vybraných pojmů (zde např. i termínu „tradice“). Po historické části práce čeká na čtenáře druhá tematická část, ve které Bardová přistupuje k již zmíněnému uchopení problematiky cen skrze vybraný konceptuální aparát filosofické

estetiky se silnými sociologickými akcenty. Nejprve se pro vysvětlení relativní platnosti a mnohosti protichůdných cen (cena/anticena) pokouší aplikovat ty vybrané pasáže z Mukařovského estetické teorie, kde autor váže své klíčové koncepty funkce normy a hodnoty na sociální dynamiku.

Po relativně přesvědčivém historickém exkurzu se tak dostáváme k nejslabší části práce. Autorka se zde například zcela bez povšimnutí přesouvá od otázky koexistence a relativity ocenění k otázce hranic mezi uměním a neuměním. Aplikace cen se podobá aplikaci normy a v této paralele bychom pak mohli uznat vazbu konkrétních cen na konkrétní estetické normy, které regulují estetickou hodnotu v rozličných societách. Existence alternativních a kompetitivních cen pak však indikuje koexistenci či kolizi synchronně existujících norem, nikoliv přítomnost či nepřítomnost samotné estetické funkce (lze si představit udílení *uměleckých* cen mimo prostor estetické funkce?). Není tedy šťastné, pokud si studentka pomáhá Mukařovského citátem dokládajícím fluktuaci estetické funkce, určující z jaké míry a zda vůbec bude jistý jev posuzován z hlediska estetického (s. 42).

Další otázky vyvolává např. tvrzení, že „se udílení ceny snaží potlačit procesualnost estetické funkce.“ Autorka zde patrně zmíněnou souvislost ceny a estetické normy tuší, třebaže ji explicitně nevyjadřuje. Přistoupíme-li ovšem vážně na tuto nabízející se paralelu (statičnost cen/norem), jak pak smířit autorčino jednoznačné tvrzení o umrtvování estetické procesuality udílením cen s podstatným aspektem oceňovaných akcí v tomto aktu začasto vyzdvihovaným – totiž s důrazem na objevnost a produktivní novost daného oceňovaného výkonu? Dostat cenu jistě znamená obecně konvenovat nějaké normě. Tedy dostat obecným očekáváním spojeným s danou oblastí lidského konání. Zvláště ve vysokém umění je však věc komplikovanější kvůli jeho antinomickému poměru k tomuto regulativu, který však musí být „dobrou cenou“ zohledněn, oceněn a nikoli umrtven. Na s. 44 Bardová bez další argumentace uvádí, že některé ceny, jako např. Nobelova cena, mají na rozdíl od jiných všeobecnou a všemi nutně přijímanou platnost (zvažme ovšem politiku udílení ceny Oscar, nebo bouřlivé diskuse ohledně poslední udělené Nobelovy ceny za mír). Kapitoly věnované procesualitě hodnocení a hodnocení jakožto výsledku jsou již podle mého názoru čistým žonglováním s pojmy (viz např. s. 46).

Autorka pokračuje v ne příliš obratném zacházení s klíčovými texty a pojmy jako je kolektivní vědomí, subjektivní soud a objektivní hodnota i v podkapitole, kterou věnuje objektivní a subjektivní hodnotě ve vztahu k cenám. V dané souvislosti mi není jasné, jakou hodnotu má zvažování „svobodného a normám nepodřízeného“ souzení v oblasti hodnocení *uměleckých děl*, postaveného proti „hodnocení kolektivního vědomí“, např. v souvislosti s funkcí poroty, vyjádřeném větami: „Porota nemůže fungovat jako celek samostatných hodnotících jedinců, kteří používají k hodnocení vlastního vkusu a subjektivity, ale jsou podřízeni kolektivnímu vědomí, které má objektivní pole působení“ (s. 46). Kolektivní vědomí jakožto místo existence symbolických systémů (jazyk, umění, atp.) ovšem nic nehodnotí. Hodnotový soud je vždy soudem jedince, reprezentujícího konkrétní kolektiv uznávající jisté normy, nikoli soudem nějakého abstraktního konstruktu (kolektivního vědomí).

Ve třetí kapitole (druhá část konceptuálního oddílu práce) se studentka zabývá cenou jakožto součástí pole umělecké produkce a recepce, nebo, jinými slovy, institucionálního ukotvení umělecké tvorby (Danto a Dickie). Vedle analytického přístupu tematizuje i možnosti kritické sociologie Pierra Bourdieua (role ceny coby součásti strategie v budování pozic uvnitř pole umělecké produkce; podmíněnost/maskování symbolického a ekonomického kapitálu). V samotném úvodu třetí kapitoly však studentka nechává čtenáře na holičkách: neseznamuje ho totiž s důvodem, proč skáče rovnýma nohama do Dantovy teorie. Tím je patrně domnělá posvěcující příbuznost mezi udělením statusu umění a udělením ceny. Srovnání udělení ceny

s udělením statusu kandidáta na ocenění (pomineme-li obecný performativní základ obou aktů) ovšem významně pokulhává. Zatímco v prvním případě běží o akt klasifikační, ve druhém o akt hodnotící.

Následující sociologickou analýzu pole produkce považuji za nejproduktivnější teoretický rámec pro zvažování role ceny v umělecké a široce kulturní produkci. Lenka Bardová měla podle mého názoru zkoumat právě především mocenskou a manipulativní roli cen a rozvíjet myšlenky ohledně ekonomie symbolických cen, které v současném světě umění hrají roli bez nadsázky zásadní (viz např. Turnerova cena). A to třeba i na úkor rozsáhlého pojednání o historii cen, jejich množství a druzích, zcela určitě pak na úkor předvedené teoretické interpretace Mukařovského a Danta. Pestrost cen sice historický úvod a závěr práce exemplifikuje, Bardová s ní ovšem nijak nepracuje. Pomíjí tak hranice mezi uměleckou cenou a ostatními cenami, mezi uměním exkluzivním a populárním. Explicitně se nezabývá ani rozdílem v povaze oceňovaných produktů (politická činnost, masová zábava, vědecký objev, umělecké dílo, občanský postoj) a nijak nezohledňuje ani způsoby výběru oceňovaných entit (všelidové hlasování, recipientský ohlas, odborná komise).

Za základní slabinu práce považuji fakt, že autorka nedokládá suverénní zvládnutí referenčních textů (za vše uveďme pasáž shrnující Dickieho teorii na str. 69), přičemž vztah vybraných teoretických pojmových schémat k problematice cen a oceňování nechává, jak ostatně dokládá závěr práce, spíše na fantazii čtenáře. Na druhou stranu nutno podotknout, že ne všechny postřehy jsou bez zajímavosti (např. dvojvrstevnost prestiže ceny: posvěcený artefakt a prestiž posvěcujícího aktu, s. 60) a autorka až na drobné výjimky předkládá jazykově vytříbený text, opatřený korektním a konzistentním poznámkovým aparátem, který splňuje v dostatečné míře všechny podmínky pro přípuštění k obhajobě. Při jejím více než přesvědčivém průběhu pak doporučuji práci hodnotit jako **velmi dobrou**.

Návrh na klasifikaci diplomové práce: **velmi dobře**

.....
podpis recenzenta diplomové práce

V Českých Budějovicích dne 16. 6. 2014

Stupeň klasifikace:	výborně	velmi dobře	dobře	nevyhověl
---------------------	---------	-------------	-------	-----------